

Aleksandar Hristov

(Bulgaria, Veliko Tarnovo, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo)

The National Forum *Bulgarian Literature* – *Classics and Modernity*

Abstract: In mid-November 2023, the Department of Bulgarian Literature at the St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo hosted a conference on the occasion of the 60th anniversary of its foundation. The chronicle gives an overview of the international scientific forum, which was received with great interest by Bulgarian and foreign scholars alike.

Александър Христов

(България, Велико Търново, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“)

Националният научен форум „Българската литература – класика и съвременност“

Катедра „Българска литература“ при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ организира научен форум по повод 60 години от създаването си. Национална кръгла маса се проведе на 17 и 18 ноември 2023 г. в Ректората на университета и под надслов „Българската литература – класика и съвременност“.

Събитието се осъществи при засилен интерес. Бяха представени 48 доклада. Участваха учени, докторанти и магистри от български и чуждестранни академични институции (Белградския университет, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, Института за литература при БАН, Нов български университет, ПУ „Паисий Хилендарски“, РУ „Ангел Кънчев“, Сорбоната, СУ „Свети Климент Охридски“, ШУ „Епископ Константин Преславски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“), музейни работници, учители. Приветствия към Националната кръгла маса поднесоха редица официални гости, сред които и ректорите на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и НБУ Димитър Димитров (под чийто патронаж форумът прочете) и Пламен Дойнов.

Първата група доклади бе посветена на научноизследователските традиции и приноси на катедра „Българска литература“. Независимо дали изборът на тема е бил продиктуван или провокиран от честването на 60-годишнина, несъмнено водещи бяха професионализмът, прецизността, оценъчно-интерпретаторската принципност. Текстовете на Димитър Михайлов и Анчо Калоянов – и поради обзорния си характер, и поради поставените в тях акценти – послужиха за подобаващо, високо и вдъхновено начало. Димитър Михайлов представи литературния архив и изданията, впечатляващата по обем, показателна с качествата си, литературоведска продукция на научно-учебното звено. Анчо Калоянов запозна аудиторията с други аспекти, обстоятелства и факти от историята на Катедрата. Той си послужи с образност и метафорика, чрез които да се пресъздаде развитието на формираното в миналото духовно средище.

В същия тематичен кръг бе и докладът на Михаил Неделчев. Авторът посочи отличителни изследователски биографими, очерта академично-творческите профили на неговите колеги, отбеляза професионалните достижения на честваната общност. А Пламен Дойнов, Мая Ангелова (които коментираха проектите за преосмисляне на периода на НРБ) и Невена Гавазова (с фокус върху старобългаристиката) разтълкуваха инициативи, установени стратегии, литературноисторически практики на звеното и/или реализирани от него (или с активното му участие) знакови поредици.

Александър Христов

Не липсваха и индивидуални портрети на отделни членове. В разпознаваемия за всеки от авторите стил, през избран от учения съответен ракурс, Иван Станков и Руси Русев представиха текстове за Иван Радев, Антония Велкова-Гайдаржиева – за Димитър Михайлов. Навлизането в световите на отдадените на литературата вещи изследователи и преподаватели бе последвано от внимателно вглеждане в творби на двама съвременни писатели. Милена Кирова и Клео Протохристова интерпретираха и контекстуализираха част от белетристиката на Иван Станков, а Протохристова и на Сава Василев.

Обърна се внимание и на други тенденции в литературата, свързани с ВТУ „Св.св.Кирил и Методий“. Пламен Антонов охарактеризира националното културно явление, познато като „Гърновска вълна“. Понятието – наложено от Иван Радев – и днес продължава да способства за формулирането на хипотези, да резонира при изграждането на постановки. Функционалността на понятието пролича и при Димитър Кенанов. Той също разчете поезията от периода около началото на 70-те години на XX век, като предпочете да изложи виждането си за т.нар. тиха лирика.

Изброените дотук доклади – колкото и да са различни по тема, като подход и по методология – в съвкупността си засягат научни дейности, процеси, постижения, литературоведски, както и творчески реализации, през които следва да се мисли за катедра „Българска литература“. Останалите участници във форума се включиха със свои нови изследвания, като ролята на свързващо звено, с оглед на многообразието от засегнати проблеми, критически призми, постановки, изигра надсловът на Националната кръгла маса, който предпостави – пряко или имплицитно – да се поставят въпроси не само за класиката и съвременността, но и за възможните днес пътища към разбирането им, за осмислянето на фундаментите, еталоните, образците, за непроменливите и нетрайните величини в художествеността.

В програмата намериха място и доклади за възрожденската и следосвобожденската ни литература. Разработките на Виолета Русева, Невена Михова и Александър Николов бяха насочени към Българското възраждане, към „История славянобългарска“ и Паисий Хилендарски (при Русева), към темата за парите в анекдотите (при Михова), към текстовите отражения при изграждането на публичната персона на книжовника от епохата (при Николов). Роман Хаджикосев се спря на пътешествията на Иван Вазов извън родината и техните словесни рефлексии, а Сава Сивриев – върху одата „Левски“ на патриарха и функциите на цитиран в нея момент от книгата на пророк Исая. В текстовете на Николай Димитров и Страшимир Цанов също се коментираха художествени „употреби“ на християнски елементи. Двамата учени (Димитров – в общ план, Цанов – при Емануил Попдимитров) посветиха изложенията си на Иов и ситуацията, която произтича от възличането му в произведения. Очакваме да се появи и тяхна съавторска книга, в която да се обозре проблематиката.

Използвам момента да спомена, че наскоро излезе от печат и „Яворов“ на Димитър Михайлов – третата му книга за великия поет. Неслучайно в рамките на Националната кръгла маса ученият анализира и Яворовите механизми за преобразуване на предходни авторски стихосбирки и стихотворни цикли при изграждането на „Подир сенките на облаците“. И Николай Даскалов, и Бисера Дакова интерпретираха неговата лирика, но в съпоставка (при Даскалов – с творби на Христо Ботев и Борис Христов, при Дакова – на Теодор Траянов), докато Малина Димитрова коментира преписка на Димо Минев с Михаил Кремен за „Романът за Яворов“. Алберт Бенбасат (разглеждайки еврейските мотиви и образи) и Нели Кирилова (тълкувайки недовършения романов цикъл) бяха избрани за обект и предмет на докладите си белетристиката на Антон Страшимиров.

Наличието на връзки между изследванията благоприятства за плодотворната работа по време на целия двудневен научен форум. Диалогични помежду си бяха и текстовете на Николета Пътова, Сава Василев, Мира Душкова и Йордан Нанчев. При тях на преден план бяха поместените в периодичния печат критика или публицистика, комплексните взаимовръзки между контекста, манифестираните виждания за устойчивото в културата и в социума и литературните вестници и списания. Редно е да се спомене, че централната авторова фигура и/или изданието, провокирали разсъжденията им, предизвикали тезите им, бяха различни при всеки (при Пътова – д-р Кръстьо Кръстев, при Василев – „Златорог“, при Душкова – Константин Константинов, при Нанчев – Асен Златаров).

Петя Абрашева, Цветан Ракъовски и Мариета Иванова-Гиргинова ни пренесоха във времето на родния авангард. Те навлязоха в полетата на модернистичните художествени преобразувания в литературата от периода между двете световни войни (Абрашева – при Николай Райнов и Чавдар Мутафов, Ракъовски – при Христо Смирненски, Иванова-Гиргинова – при Б. Дановски, Д. Караджов, Ив. Грозев, Гр. Чешмеджиев). А Антоанета Алипиева (с тема за одическите изобразявания на ТКЗС-тата), Михаела Илиева (за нонсенса във „Времето на героя“ на Васил Попов) и Александър Христов (за реминисценциите от поезията на Никола Фурнаджиев в стихотворенията на Иван Динков) си бяха поставили за цел да наблюдават творчески проявления и превъплъщения в произведения от социополитическия и културен период на НРБ.

В четири изложения (ако изключим вече посочените текстове на Милена Кирова и Клео Протохристова) се разгледаха и текущите художественокритически процеси. Пало Ториджани и Маргрета Григорова откриха актуалността на Георги Господинов и рецепцията на неговите произведения в чужбина (а Ториджани и на Светлана Бойм), Дора Колева интерпретира философския пласт в „Биография на мъртвия век“ на Симеон Янев, а Гергина Кръстева анализира родните дебютни лирически книги от последните десетилетия (от 2012 до 2022 г.), като определи и водещите тенденции.

Два доклада бяха посветени на белетристиката за деца и юноши – на Петър Стефанов и Илияна Димитрова. Стефанов обърна внимание на функции и трансформациите на персонажа, характерни за художествената проза на НРБ, докато Димитрова се спря на написаното за творби на Станислав Стратиев.

Не бива да бъдат пропускани фолклористичното изследване на Тодор Моллов за „Ерменлия гидия“ и теоретичната работа на Николай Аретов върху често спряганата тема за същността на българския литературен канон. Освен тях, не на последно място, следва да се отбележат и интересните текстове с педагогико-методическа и/или с интердисциплинарна насоченост. Към така формулирания тематичен кръг спадат разработки на Илияна Павлова (за дигиталните медии, комуникации и образованието), Маргарита Христова (за новите визии относно мястото на българската класика в учебни програми по литература), Никола Пиперков (за т.нар. емблемна литература), Владимир Донеv (за проекта „Стих и щрих“). Чрез тях се посочиха различни функции и употреби на литературата, чрез които тя – с класическите и некласическите си форми – се чете, мисли и преподава, през които тя живее, конструира и променя видимо и невидимо съвременното ни битие.

Текстовете, прочетени на Националната кръгла маса, ще бъдат публикувани в сборник с научно рецензиране.